

Можна стверджувати, що в сучасних умовах розвитку ринкових відносин в Україні відбуваються негативні процеси, які характеризуються розбалансованістю між оцінкою праці та ефективністю економічної діяльності. Такі тенденції стримують піднесення національної економіки, оскільки мають ознаку не коригованих процесів на ринку праці та, зокрема, недосконалого управління ефективністю праці без безпосередньої участі держави.

За таких умов, на наш погляд, потрібно розробити концептуальний механізм управління працею з метою мобілізації трудового потенціалу до підвищення ефективності праці на всіх рівнях: від локального до національного. З огляду на це за своєю метою концепція удосконалення механізму управління ефективністю праці повинна ґрунтуватися на:

- внесенні змін до чинного законодавства із визначенням терміна "ефективність праці";
- впровадженні ефективних методологічних розробок під час зміни у чинному законодавстві за участю вчених та науковців;
- удосконаленні механізму взаємодії на всіх рівнях національної економіки між усіма сторонами соціально-трудова відносин щодо досягнення збалансованості між ефективністю праці та її оплатою на засадах підвищення відповідальності працедавців за своєчасну та у повному обсязі виплату заробітної плати – як заходу відтворення її стимулювальної функції та підвищення рівня захисту прав найманих працівників.

Ми вважаємо, що запропоновані концептуальні підходи щодо підвищення ефективності праці в Україні повинні бути впроваджені за безпосередньою участю держави. Втручання держави у соціально-економічні процеси дасть змогу підвищити ефективність праці, створити умови для ефективного використання робочої сили та удосконалити контроль за справедливою винагородою праці.

Література

1. Гончаров В.М. Концептуальні проблеми ефективності праці в Україні // Вісник економічної науки України. – 2007. – № 2. – С. 33-37.
2. Бабицький А. Моделі економічного зростання і проблема підвищення суспільної продуктивності праці // Вісник економічної науки України. – 2008. – № 1. – С. 22-28.
3. Музиченко С.А. Продуктивність праці, соціально-економічна сутність категорії // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №6. – С. 24-28.
4. Богиня Д., Шевченко А. Ефективність праці в ринковій економіці // Україна: аспекти праці. – 1996. – № 4. – С. 3-6.

УДК 658.15

Доц. С.С. Гринкевич, канд. екон. наук;
магістрант М.О. Кокнаєва – Львівська КА

ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ КАТЕГОРІЇ "КАПІТАЛ" В ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Висвітлено теоретичні підходи до визначення сутності капіталу та еволюцію його розвитку. Встановлено, що не відкидаючи жодного з трактувань капіталу, нагромаджених науковою думкою за всю історію розвитку економічної теорії, насамперед слід наголосити на необхідності аналізу сутності капіталу в контексті соціально-економічних та історичних умов його самостійного розвитку.

*Assoc. prof. S.S. Hrynkevych; undergraduate M.O. Koknayeva –
L'viv commercial academy*

Evolution of development of category "Capital" economic searchers

Theoretical principles are reflected in relation to determination of category "capital" and evolution of his development. It is set that casting aside none of interpretations of capital, accumulated scientific thought in all history of development of economic theory, above all things it is followed to mark the necessity of analysis of essence of capital for the context of socio-economic and historical terms him independent development.

Динаміка та особливості соціально-економічних процесів в Україні потребують підвищення рівня ефективності функціонування суб'єктів господарської діяльності. Капітал, що поряд з іншими видами економічних ресурсів забезпечує виробничий процес, у ринкових умовах перетворюється на один з основних визначальних чинників ефективності господарювання. Від їх правильного формування, величини і раціональної структури значною мірою залежать темпи росту виробництва продукції і національного доходу країни. Визначаючи можливості підприємств щодо виготовлення продукції, капітал сприяє вирішенню різноманітних економічних завдань: наближенню виробництва до потреб попиту; комплексній раціоналізації виробничої діяльності; економії матеріальних та трудових затрат у сфері виробництва [3, с.118].

Питанням вивчення сутності капіталу займалися такі вчені, як О.Д. Василик, О.М. Загородна, В.М. Івахненко, К.В. Ізмайлова, М.Я. Коробов, Л.А. Лахтіонова, В.О. Мец, Є.В. Мних, В.М. Опарін, П.Я. Попович, І.Д. Фаріон, С.І. Шкарабан, Ю.Ф. Брігхем, О.П. Зуділін, В.В. Ковальов, М.Н. Крейніна, А.Д. Шеремет та інші. Незважаючи на їх значний науковий вклад у цю сферу, питання категорії "капітал" залишається найбільш дискусійним, вимагає подальших досліджень.

Метою статті є дослідження розвитку категорії "капітал". У сучасній економічній літературі пропонують досить різні визначення (дефініції) капіталу, які відображають різноманітність підходів до його трактування.

Поняття "капітал", що є предметом цього дослідження, походить від латинського "capitalis", що означає – головний, основний. Дефініція капіталу як категорії, що має складну економічну, філософську й правову природу, була закладена Аристотелем ще за часів античності. Він розумів тут діяльність, спрямовану на нагромадження багатства, отримання прибутку, вкладення та нагромадження капіталу. Зокрема, у своїй праці "Політика" Аристотель зазначав: "У мистецтві нагромадження статків, оскільки вони нагромаджуються в торговій діяльності, ніколи не буває межі, оскільки метою тут є безмежне багатство та володіння грошима. Всі, хто займається грошовим обігом, прагнуть збільшити свої капітали до безмежності" [1, с. 25-26].

Наукову базу для пізнання капіталу як категорію, що має складну економічну, філософську та правову природу, була закладена в другій половині XVII століття представником класичної політичної економії англійським економістом У. Петті. Саме в його працях було започатковано вивчення майнових відносин у взаємозв'язку з виробничими відносинами людей у ході суспільного виробництва. Це стало передумовою для формування класичного підходу в політичній економії, яка базувалась на концепції колообігу та створення додаткового продукту.

Основоположник класичної політичної економії Адам Сміт, ще задовго до Д. Рікардо та К. Маркса, обґрунтував принципи функціонування капіталу. В одній із своїх праць він зазначав: "Найновіше виробництво створює цінності в такій масі, що вони зі закінченням виробничих обігів прямо не знищуються повністю своїм виробником, а доволі часто виробляються і за чужими замовленнями. Цінності йдуть на збут в чуже користування, передаються за допомогою обміну з рук в руки. Однак, після покриття витрат, весь надлишок виробництва сукупно є запасом, якщо він використовується для споживання; якщо ж надлишок витрачається на нові виробництва, тоді він стає капіталом. Так, конюшні для коней, житло для працівників – капітал, а приміщення самого власника – запас" [2]. "Тільки в руках приватних осіб починає нагромаджуватися капітал. Деякі з них, природно, прагнуть використовувати їх для того, щоб зайняти роботою працелюбних людей, яких вони забезпечують матеріалами та засобами існування, розраховуючи отримати вигоду від продажу результатів їх праці або на тому, що ці працівники додали до вартості оброблюваних матеріалів" [2, с. 50].

К. Маркс розглядав капітал як категорію, яка зростає з поняття вартості і грошей. Капітал на його думку – це самозростаюча вартість, гроші, які створюють у своєму русі ще більше грошей. Поєднати різноманітні погляди на сутність капіталу вдалося І. Фішеру, який визначав капітал як дисконтований потік доходу.

Капітал – одна з фундаментальних економічних категорій, суть якої Наук. думка вивчає протягом декількох століть. У перших роботах економістів капітал розглядали як основне майно, основне багатство. По мірі розвитку економічної думки це першопочаткове абстрактне поняття капіталу наповнювалось конкретним змістом, який відповідав парадигмі економічного аналізу розвитку суспільства.

В економічній теорії сформувались такі підходи до визначення сутності капіталу:

- 1) предметно-функціональний підхід, згідно з яким капітал ототожнюється з нагромадженою працею, призначеною для подальшого виробництва, або продажу й одержання доходу. При цьому підкреслюється особливе місце капіталу в системі економічних ресурсів, зумовлене його високою мобільністю, опосередковуючою роллю та похідним характером формування.
- 2) соціально-економічний підхід, згідно з яким капітал трактується як економічна категорія – специфічні суспільні відносини, що виникають за певних історичних умов. Особливістю цього підходу є прагнення охарактеризувати суспільно-економічну сутність капіталу в органічному взаємозв'язку з економічними відносинами та виявити джерело самозростання вартості.
- 3) грошовий підхід, згідно з яким капітал досліджується як фінансовий ресурс, що приносить дохід власникові у вигляді процента.
- 4) трактування капіталу як певного вкладення, завдяки чому забезпечується одержання доходу.

У вітчизняній навчальній літературі капітал визначають так: "... це авансована вартість, що в процесі свого руху приносить більшу вартість, тобто самозростає".

Капітал підприємства – нагромаджений шляхом збереження запас економічних благ у формі грошових коштів та реальних капітальних товарів, що залучується його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і чинник виробництва з метою отримання доходу, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язане з чинником часу, ризику і ліквідності [4, с. 548].

Капітал підприємства характеризується не тільки своєю багатоаспектною сутністю, але й різноманіттям граней, у яких він виступає. З позицій фінансового менеджменту капітал має багато характеристик:

- капітал підприємства є основним чинником виробництва;
- капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, що приносять дохід;
- капітал є головним джерелом формування добробуту його власників;
- капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості;
- динаміка капіталу підприємства є найважливішим барометром рівня ефективності його господарської діяльності;
- капітал є носієм чинника ризику;
- капітал виступає носієм чинника ліквідності [3, с. 20].

Не відкидаючи жодного з трактувань капіталу, нагромаджених науковою думкою за всю історію розвитку економічної теорії, слід наголосити на необхідності аналізу сутності капіталу в контексті соціально-економічних та історичних умов його саморозвитку.

Література

1. Антология экономической классики Вильям Петти, Адам Смит, Давид Риккардо. – М. : Изд-во "ЭКОНОМ" – "Ключ", 1993. – 475 с.
2. Бланк И.А. Управление формированием капитала. – К. : Изд-во "Ника-Центр", 2000. – 512 с.
3. Лісовицький В.М. Історія економічних вчень : навч. посібник [для студ. вузів]. – К. : Центр навч. літ-ри, 2004. – 219 с.
4. Макконнелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы, политика : пер с англ. – 11-е изд. / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю. – К. : ХаГар, 1998. – 785 с.

УДК 336.025

Доц. У.З. Ватаманюк-Зелінська, канд. екон. наук –
Львівська державна фінансова академія

СПЕЦИФІКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Проаналізовано сучасні тенденції розвитку та проблеми реформування адміністративно-територіального устрою, оцінено їхню відповідність сучасному стану і потребам економіки України. Представлено основні умови реалізації конституційно-правових засад місцевого самоврядування відповідно до європейських стандартів.

Assoc. prof. U.Z. Vatamanyuk-Zelinska – L'viv state financial academy

Specific of realization of the European standards of local self-government

Modern progress and problem of reformation of administrative-territorial device trends are analysed, the estimation of their accordance is done to the modern state and necessities of economy of Ukraine. The basic terms of realization of constitutionally-legal principles of local self-government are presented in accordance with the European standards.